

Models lingüístics i model de llengua en la terminologia gramatical

MERCÈ LORENTE
Universitat Pompeu Fabra
Institut d'Estudis Catalans

Resum

La terminologia lingüística emprada en una obra gramatical és deutora d'un conjunt de referències d'origen divers: el context històric, els models teòrics dominants, el model de llengua compartida pels autors (o la institució editora), els antecedents i les característiques de l'obra. I en el cas de la nova *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC, 2016) no podia ser de cap altra manera.

A la introducció de l'obra s'expressa la voluntat d'equilibri entre una terminologia accessible al lector mitjà i una terminologia especialitzada ben precisa, o entre unitats terminològiques que tenen una tradició ben consolidada a l'escola i unitats terminològiques més novelles, consolidades només en àmbits especialitzats restringits. En qualsevol cas, s'hi assenyala que la tria de la terminologia emprada és «estrictament instrumental i de conveniència expositiva» i que no implica «l'adscripció de l'obra a cap corrent teòric concret» (GIEC, p. xxxii).

En aquesta presentació ens proposem fer un exercici d'identificació dels marcs de referència que, de manera subjacent, condicionen la selecció de la terminologia de la GIEC. Veurem quina terminologia prové del model de llengua de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), quina terminologia és hereva de la tradició gramatical, quins models teòrics inspiren algunes decisions terminològiques o com es concreten alguns aspectes singulars.

PARAULES CLAU: teories lingüístiques, models lingüístics, terminologia gramatical, model de llengua.

Abstract: *Linguistic models and language model in grammar terminology*

The linguistic terminology used in a grammar book derives from a set of references of diverse origin: the historical context, the dominant theoretical models, the language

model shared by the authors (or the publishing institution), and the background and characteristics of the book. This could not have been otherwise in the case of the new *Gramàtica de la llengua catalana* (Grammar of the Catalan Language – GIEC, 2016).

The introduction of the book states the will to achieve a balance between a terminology accessible to the average reader and a very precise specialised terminology, or between terminological units that have a well-consolidated tradition in schools and more novel terminological units that are consolidated only in restricted specialised spheres. In any case, it is pointed out that the selection of the terminology that is used is “strictly instrumental and of expository expediency” without implying “the alignment of the work with any specific theoretical trend” (GIEC, p. xxxii).

In this paper we intend to identify the frames of reference which, in an underlying way, condition the selection of the GIEC’s terminology. We show which terminology comes from the IEC’s language model, which terminology is a legacy of the grammar tradition, which theoretical models inspire some terminological decisions, and how some special aspects are concretised.

KEYWORDS: linguistic theories, linguistic models, grammar terminology, language model.

1. INTRODUCCIÓ

La terminologia lingüística emprada en una obra gramatical és deutora d’un conjunt de referències d’origen divers: el context històric, els models teòrics dominants, el model de llengua compartida pels autors (o la institució editora), els antecedents i les característiques de l’obra.

Amb aquest estudi pretenem identificar els marcs de referència que, de manera subjacent, condicionen la selecció de la terminologia de la nova gramàtica normativa. Veurem quina terminologia prové del model de llengua de l’Institut d’Estudis Catalans, quina terminologia és hereva de la tradició gramatical, quins models teòrics inspiren algunes decisions terminològiques o com es concreten alguns aspectes singulars.

Entenem per *tradició gramatical* l’acumulació d’usos terminològics que es van consolidant a l’escola i a les gramàtiques publicades. Són unitats terminològiques que, tot i provenir d’un paradigma lingüístic concret, acaben formant part del discurs gramatical posterior, és a dir que s’estabilitzen en el coneixement metalingüístic compartit. En lingüística, els canvis de paradigmes científics es refereixen a la substitució de teories i orientacions generals sobre les llengües i el llenguatge: a partir de la gramàtica tradicional, en què l’aplicació a l’ensenyament de les llengües és l’orientació predominant durant segles, experimentem el primer canvi de paradigma amb l’estructuralisme, que introdueix el mètode científic en

l'estudi de les llengües particulars. Però no podem parlar de veritable revolució científica, en termes de Kuhn (1962), en l'àmbit de la lingüística fins a la irrupció del generativisme. La primera obra de Chomsky (1957) proposa el canvi d'objecte científic: de l'estudi de les llengües particulars es passa a l'anàlisi de la capacitat del llenguatge, de naturalesa psicolingüística i, per tant, universal. Amb aquest canvi de perspectiva, la metodologia també s'innova amb l'assumpció del mètode hipoteticodeductiu i amb l'ús de mecanismes formals que provenen de la lògica. Malgrat que el generativisme, en sentit ampli, es manté com el paradigma dominant en la comunitat científica, algunes aportacions —com la teoria de la variació (Labov, 1972), la lingüística funcional (Halliday, 1985) o bé la lingüística cognitiva (Langacker, 1987 i 1991)— reclamen ser considerades paradigmes alternatius. Els canvis que proposen no afecten l'objecte científic, sinó que es concentren en l'aspecte del llenguatge que centra la seva atenció (el cognitiu, el social o el discursiu), en principis teòrics i en les metodologies emprades. Som davant de canvis de paradigma menys dràstics, una tendència semblant al que succeeix a la majoria de disciplines científiques.

2. METODOLOGIA

Aquest no és un estudi de naturalesa quantitativa, sinó qualitativa. Per poder observar la terminologia usada que fa referència al model de llengua assumit i les possibles influències de paradigmes teòrics, hem buidat els textos de presentació, el sumari, els índexs analític i general i els capítols introductoris de les parts de fonètica i fonologia, morfologia i sintaxi de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016).

No hem pogut tenir en compte la bibliografia de referència (pendent de publicar), que ens hauria aportat informació valuosa sobre les influències, si més no indirectes, que els autors consultats han rebut dels diversos models teòrics.

Dels textos de presentació, n'hem extret els criteris generals emprats en l'elaboració de la gramàtica. El sumari ens ha permès observar quin tractament rep cada un dels ítems temàtics, i si n'hi ha que no s'hi han inclòs. Els índexs ens poden mostrar quines variants terminològiques són les preferides pels autors (o responsables de l'obra) i quines resten només com a remissions. La lectura atenta dels capítols 1, «Fonètica i fonologia: conceptes bàsics»; 6, «Morfologia: conceptes bàsics», i 13, «Sintaxi: conceptes bàsics», ens ajuda a identificar conceptes relacionats amb la tradició gramatical o amb les aportacions científiques més recents.

3. SOBRE EL MODEL DE LLENGUA DE LA NOVA GRAMÀTICA NORMATIVA

El model de llengua que vol reflectir la nova gramàtica és el mateix model de llengua que assumeix l'Institut d'Estudis Catalans en els seus documents, com en

el cas de l'*Acord de la Secció Filològica sobre el model de llengua*, del juliol del 2010, que explicita que es tracta d'un únic model per a tot el territori i que, per tant, ha de reflectir la variació geolectal i la variació funcional, pròpies de les situacions comunicatives reals. L'estàndard es construeix sobre una selecció de les variants prestigioses i consolidades socialment.

El model propi de l'Institut d'Estudis Catalans, que és a la base de la *Gramàtica de la llengua catalana*, continua la tradició fabriana, però va una mica més enllà. Es tracta d'un model composicional que admet la variació i, doncs, que accepta el polimorfisme en la representació dels fenòmens. (M. Teresa Cabré, 2016, p. XIII)

Per tant, la terminologia que representa aquesta visió de la llengua ha de ser necessàriament una terminologia de la variació lingüística. Després de revisar el conjunt de materials seleccionats per a aquest treball, podem afirmar que la terminologia relacionada amb el model de llengua de l'Institut d'Estudis Catalans que documentem a la nova gramàtica es correlaciona amb els tres eixos següents:

- a) terminologia referida a la variació geolectal,
- b) terminologia referida a la variació funcional, i
- c) terminologia referida als criteris de selecció.

La gramàtica utilitza com a sinònims els adjectius *geogràfica*, *diatòpica*, *geolectal* i *territorial* quan acompanyen el substantiu *variació*. Com veiem, hi predomina una visió territorial, que reforça la idea que es tracta d'una gramàtica normativa per a tot el domini lingüístic sense exclusions, sense preferències; aspecte que també s'entreveu en l'expressió, força usada, *extensió territorial dels fets gramaticals*. En aquest sentit, la gramàtica se centra en els sis grans *dialectes*, i usa el terme *dialecte* sense connotacions negatives o diferencials respecte de l'estàndard. Les denominacions emprades dels dialectes i dels subdialectes sempre són les mateixes: *alguerès*, *septentrional*, *central*, *baleàric*, *nord-occidental* i *valencià*; *gironí*, *barceloní*, *tarragoní*, *menorquí*, *mallorquí*, *eivissenc* (i *formenterer*), *pallarsès*, *ribagorçà*, *lleidatà*, *tortosí*, *valencià septentrional*, *valencià central* i *valencià meridional*.

Basant-nos en l'ús majoritari de l'un o l'altre patró [entonatiu] per a les interrogatives neutres, podem distingir dos grups de parlars ben diferenciats. El baleàric, l'alguerès, el lleidatà i el tarragoní fan servir de manera predominant el contorn descendent, mentre que el valencià, el tortosí, el septentrional i el gironí fan servir el contorn ascendent. (GIEC, p. 105)

Pel que fa a la variació funcional, la gramàtica usa indistintament els complements *funcional* i *de registre*, amb el mateix significat, i caracteritza les variants a partir de les variables següents: el grau de formalitat, l'àmbit públic o privat de la

situació comunicativa, la pertinença a registres especialitzats o llenguatges d'especialitat, el mode o el canal de comunicació (oral i escrit), i el grau d'espontaneïtat. La gramàtica relaciona el terme *registre col·loquial* amb les situacions poc formals i de discurs espontani, però no el restringeix exclusivament al canal oral, perquè reconeix formes de comunicació escrita espontània. El nivell de formalitat s'estableix respecte de la *formalitat mitjana* (situació formal i pronúncia acurada), amb un grau superior d'*alta formalitat* i un grau inferior de *baixa formalitat*, complementat amb la variable d'espontaneïtat que caracteritza el registre col·loquial.

En la llengua parlada es pot constatar una certa tendència a una generalització analògica de la consonant velar a formes del paradigma dels verbs velaritzats diferents de les analitzades fins ara. [...] En concret, la velar pot aparèixer col·loquialment en les formes següents [...]. Aquesta tendència, que varia segons els parlars i no té la mateixa intensitat en totes les formes, no és acceptable en els registres formals. (GIEC, p. 256)

El polimorfisme s'introdueix sovint en el text de la gramàtica amb expressions d'opcionalitat (perífrasis de possibilitat, comparacions, etc.) i també de manera explícita en qualificar com a acceptables solucions diverses.

Els dos paradigmes, el de l'anomenat article general i el de l'anomenat baleàric o salat, conviuen a les Illes Balears. L'article baleàric és propi dels registres menys formals de la llengua oral. Els registres formals, i sobretot la llengua escrita, sempre hi han usat l'article general. Tots dos són, doncs, acceptables, malgrat que no es puguin usar indistintament. La presència d'un o altre depèn del context i del registre emprat. (GIEC, p. 581)

4. LA TERMINOLOGIA DELS PARADIGMES DE LA LINGÜÍSTICA

A la introducció de l'obra s'expressa la voluntat d'equilibri entre una terminologia accessible al lector mitjà i una terminologia especialitzada ben precisa, o entre unitats terminològiques que tenen una tradició ben consolidada a l'escola i unitats terminològiques més novelles, consolidades només en àmbits especialitzats restringits. En qualsevol cas, s'hi assenyala que la tria de la terminologia emprada és «estrictament instrumental i de conveniència expositiva» i que no implica «l'adscripció de l'obra a cap corrent teòric concret» (GIEC, p. xxxii). El lector de la gramàtica és qualificat de «lector culte no necessàriament especialitzat» i de la terminologia emprada es diu que forma part d'un «llenguatge relativament accessible» (GIEC, p. xxxi).

Una part significativa dels termes emprats poden resultar més familiars perquè pertanyen al lèxic general (com atribut, compost, conjugació, diftong, interjec-

ció, mot, nom, oració, predicat, prefix, pronom, síl·laba, sufix i verb) o formen part del lèxic escolar bàsic i tenen una tradició consolidada (com complement directe, indicatiu, passiva, sintagma o verb transitiu). Però hi ha termes que poden resultar menys familiars a un lector no iniciat en els treballs de lingüística i gramàtica perquè tenen un caràcter més especialitzat o perquè, tot i estar avui dia consolidats, són d'introducció més recent (com al·lomorfs, anàfora, connector parentètic, oració clivellada, rema, sintagma nominal escaït, truncament o verb inacusatiu). (GIEC, p. xxxi)

4.1. *La terminologia de la tradició gramatical*

Com podem observar en la citació anterior, l'accessibilitat als continguts per part d'un lector mitjà s'aconsegueix, en part, gràcies a la utilització de terminologia que forma part del bagatge comú, apresada a l'escola i que identifiquem com a tradició gramatical. La terminologia més coneguda prové de la gramàtica tradicional i, en alguns casos, de l'estructuralisme, i fa referència fonamentalment als blocs temàtics següents:

- Categories gramaticals: article, adjectiu, pronom, verb, proposició, conjunció, locucions.
- Funcions sintàctiques: subjecte, complement directe, indirecte, de règim...
- Classes de noms: propi, comú, malnom, sobrenom...
- Tipus d'oracions: coordinada, subordinada, condicional, de relatiu, concessiva...
- Conceptes de la morfologia lèxica: mot, morfema, prefix, família de mots...
- Tipus de verbs: transitiu, intransitiu, impersonal, auxiliar...
- Pronoms: febles, forts, reflexius, recíprocs...
- Conceptes de fonètica i fonologia: so, tònic, àton, fonema, accent...

Hem de tenir en compte que s'han revisat i adequat algunes denominacions tradicionals, com les dels temps verbals, que segueixen l'acord de la Secció Filològica del maig del 2002; tampoc no es fa servir la terminologia tradicional de clàusules o proposicions per a les oracions subordinades. Hi ha novetats respecte de la tradició també quan, en l'apartat referit a la prefixació, s'ordena la informació semànticament i no pel caràcter àton o tònic dels prefixos, com se sol fer en gramàtiques anteriors. La inclusió dels infixos com una subclasse dels sufixos també es pot considerar una revisió de la tradició gramatical.

Entre el seguiment de la tradició i el tractament revisat d'alguns temes, podem observar també algunes solucions de compromís, que defugirien una posició clara d'abandó de la tradició per l'assumpció de models teòrics actuals. En són exemples el tractament autònom de la prefixació, que evita la discussió sobre si es

tracta d'un mecanisme de derivació o de composició, o la definició de la parasíntesi com un procediment poc freqüent en català, enfront de posicions que rebutgen dràsticament l'existència de la parasíntesi com a procediment derivatiu diferenciat.

4.2. *La terminologia del paradigma predominant*

La influència del generativisme en la *Gramàtica de la llengua catalana* està relacionada amb la preeminència de la sintaxi. No es tracta tant del pes que tenen en l'obra els vint-i-tres capítols de sintaxi —que suposen un 66 % del total, que es justifica per les mancances que presentava l'obra normativa anterior en aquesta línia—, sinó del rerefons que suposa que els estudis monogràfics que s'han desenvolupat en els darrers trenta anys ho han fet dins el marc del generativisme, i per tant els usos terminològics que es reflecteixen en la gramàtica responen a aquests antecedents i al grau d'aprofundiment a què s'arriba en alguns casos.

La terminologia provinent de l'orientació generativista es correlaciona bàsicament amb quatre grans eixos temàtics:

- Denominacions de mecanismes: processos morfològics, recursivitat, morfema zero, oposicions de marcatge.
- Referència a teories específiques: sintagmes, casos, arguments.
- Inclusió de supercategories: els determinants (articles, demostratius, possessius), els quantificadors (numerals, quantitius, indefinits, quantificadors universals).
- Fenòmens transcategorials, com la dixi; categories transversals, com els demostratius.

Són exemples de termes de l'entorn generativista: *argument extern, argument intern, adjectiu argumental, adjunt oracional, adjunt emmarcador; meta, experimentador; especificadors del sintagma preposicional, constituents dislocats, sintagma quantificat; pronom de datiu, acusatiu; correferència, anàfora zero; verb ditransitiu, verb inergatiu, verb incoatiu, verb inacusatiu, verb psicològic, alternança causativa/inacusativa; complement directe cognat, adverb de polaritat*. La dificultat de comprensió que poden tenir aquestes unitats per al lector mitjà s'intenta resoldre amb la definició del concepte (o amb una paràfrasi) la primera vegada que apareixen en el text, informació recuperable mitjançant l'índex analític.

En termes generals, els pronoms personals, com també els pronoms relatius o els demostratius anafòrics, estableixen una relació anafòrica basada en la identitat referencial (o correferència): assenyalen la mateixa entitat de l'univers del discurs del seu antecedent. (GIEC, p. 672)

Hi ha una sèrie de verbs transitius que seleccionen un tercer argument que expressa meta i fa la funció de complement indirecte. Són els anomenats verbs di-transitius. (GIEC, p. 837)

El predomini de la visió sintactista, pròpia del generativisme, es pot entreveure en el tractament de certs fenòmens, quan en capítols diferents s'encabeixen procediments transversals, com el mecanisme de sintagmació i posterior lexicalització d'unitats compostes amb prefixos adverbials (*malparlat, benparlat*, § 12.5.2; *malcriar, malgastar*, § 12.6.2); quan s'organitzen els capítols de sintaxi per categories lèxiques (§ 14-21) o quan la flexió nominal es refereix a la supercategoria [+N], és a dir nom i adjectiu alhora (§ 7). Un altre exemple de l'orientació sintactista o formal ens el proporciona la caracterització dels verbs inacusatius, que citem simplificada a continuació:

Aquest caràcter dels verbs inacusatius a mig camí entre els transitius i els intransitius explica que el seu subjecte pugui presentar propietats característiques d'un complement directe [...]: el subjecte dels verbs inacusatius mostra una clara tendència a ocupar la posició postverbal [...]. A més, el subjecte dels verbs inacusatius pot ser un sintagma nominal escarrit quan apareix darrere del verb [...]. És possible la pronominalització per *en* del subjecte d'un verb inacusatiu [...]. Els verbs inacusatius que expressen un assoliment [...] poden aparèixer en adjunts oracionals de participi. (GIEC, p. 846-847)

Alguns usos terminològics del marc generativista provenen d'aportacions específiques, més recents, com pot ser el tractament unificat de formes com *darrere* o *damunt*, que en aquesta gramàtica sempre es descriuen com a preposicions intransitives, quan no regeixin sintagmes preposicionals postposats (en altres obres de referència, es consideren usos adverbials).

Aquests locatius no tenen un comportament sintàctic homogeni i tradicionalment s'han classificat com a preposicions (*rere, sobre*, etc.), com a preposicions o adverbis segons el context (*davant, darrere*, etc.) i com a adverbis (*avant, endavant, baix*, etc.). Aquí analitzem com a preposicions els locatius dels dos primers grups [...]. En el cas de les preposicions, a més, diferenciem les que no admeten l'elisió del complement d'aquelles que hem qualificat d'intransitives, perquè no necessiten explicitar-lo si se sobreentén pel context. (GIEC, p. 757)

El tractament unificat d'atributs i de complements predicatius també allunya la gramàtica de les veus més tradicionals, per a les quals la distinció entre verbs copulatius i verbs predicatius havia estat un recurs permanent.

5. LA TERMINOLOGIA D'ALTRES ENFOCAMENTS

Encara que el generativisme, com a orientació general, és el model predominant en la concepció dels fenòmens, la preeminència de la sintaxi oracional i la terminologia emprada en la nova gramàtica també tenen cabuda termes propis de la pragmàtica i de l'anàlisi del discurs: *dislocació* o *tematització*, *focalització*, *èmfasi contrastiu*, *actes de parla*, *dixi textual* (anàfora), *connectors parentètics*, *construcció clivellada*. Això no obstant, cal dir que els continguts de la pragmàtica a què es fa referència no suposen una aproximació als fenòmens diferent de la formal; es tracta de conceptes que han incorporat des de fa temps treballs de sintaxi i semàntica formals. Un altre exemple de la influència dels estudis de semantico-pragmàtica a la nova gramàtica és el tractament autònom i complet del tema de la negació.

Un altre enfocament de la lingüística actual present en els continguts de l'obra són les referències als temes de *gramaticalització* i *lexicalització*, provinents de la línia de recerca sobre el canvi lingüístic, que s'ha revitalitzat en les dues darreres dècades. Tot i això, es tracta d'una presència només testimonial.

Encara que el desenvolupament de la pragmàtica dels darrers temps ha estat vinculat sobretot a la lingüística funcional i que l'estudi del canvi lingüístic ho fa en el marc de la lingüística cognitiva, la presència escassa de la terminologia relacionada no ens permet afirmar, de manera rotunda, que aquests paradigmes guïïn també els usos terminològics de la *Gramàtica de la llengua catalana*.

6. NEOLOGISMES DE LA GRAMÀTICA

Malgrat la novetat que per al lector mitjà pugui suposar la inclusió de termes gramaticals relativament nous en la bibliografia (*sintagma nominal escarit*, *oració clivellada*, *intransitiu pur*, *mot creuat*, *constituent focalitzat*), tots es poden documentar en obres monogràfiques catalanes anteriors. Són, és clar, novetats en la terminologia de la gramàtica normativa, i els podríem considerar neologismes en no trobar-los inclosos en diccionaris generals ni especialitzats, però no en són les primeres aparicions.

En aquest punt, ens agradaria comentar també una certa influència de la terminologia gramatical anglosaxona quan s'introdueix el terme *acrònim* per a referir-se a les sigles que poden llegir-se com un mot (per exemple, o.nu per ONU; GIEC, p. 145), en front de la tradició de les llengües romàniques que usa *acrònim* com a sinònim de *mot creuat*, que és la denominació preferida en la *Gramàtica de la llengua catalana*.

7. CONCLUSIONS

Tenint en compte totes les limitacions d'una revisió no quantitativa i poc aprofundida com la que hem presentat, considerem que podem apuntar, a grans trets, les conclusions que es recullen a continuació.

La terminologia referida al model de llengua assumit per l'Institut d'Estudis Catalans és una terminologia de la variació geolectal i funcional força controlada, pràcticament sense oscil·lacions; a diferència del que hem vist que succeeix amb la terminologia relacionada amb un model de gramàtica que exposa la normativa a partir de la descripció (Labèrnia, 2019, en aquesta mateixa obra).

Pel que fa a la terminologia metalingüística, les fonts es concentren bàsicament en el que hem anomenat *tradicció gramatical* (l'estabilització d'usos terminològics provinents de la gramàtica tradicional amb algunes incorporacions de l'estructuralisme) i en l'orientació del generativisme, en sentit ampli. L'ús de variants sinonímiques per a referir-se a força fenòmens i el pes que té la sintaxi en l'obra produeixen l'efecte que hi predomina la terminologia del paradigma generativista per damunt de la tradicional.

Els neologismes (termes amb poca tradició en la bibliografia en llengua catalana encara) i la terminologia originada en altres orientacions de la lingüística, com la lingüística funcional o la lingüística cognitiva, tenen una presència força limitada, i són perfectament compatibles amb la resta d'usos terminològics.

En síntesi, l'anàlisi confirma allò que s'anuncia en la declaració d'intencions dels textos de presentació: la *Gramàtica de la llengua catalana* mira de trobar un cert equilibri entre la terminologia coneguda pels lectors i la introducció de terminologia lingüística més especialitzada, amb l'ajuda, en aquest cas, de la incorporació sistemàtica de definicions aclaridores.

BIBLIOGRAFIA

- CABRÉ, M. Teresa (2016). «De la descripció a la norma: el model de llengua de l'Institut d'Estudis Catalans». A: INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC, p. XIII. [Prefaci]
- CABRÉ, M. Teresa; LORENTE, Mercè (2005). «Panorama de los paradigmas en lingüística». A: ESTANY, Anna (coord.). *Enciclopedia iberoamericana de filosofía*. Vol. *Ciencias exactas, naturales y sociales*. Madrid: Trotta: Consejo Superior de Investigaciones Científicas, p. 433-467.
- CHOMSKY, Noam (1957). *Syntactic structures*. La Haia: Mouton.
- GIEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: IEC.
- HALLIDAY, Michael A. K. (1985). *An introduction to functional grammar*. Londres: Edward Arnold.

- KUHN, Thomas S. (1962). *The structure of scientific revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- LABÈRNIA, Aina (2019). «Nova gramàtica, nova terminologia?». A: FELIU, Judit; TRIAS, Mireia (cur.). *Gramàtica, esport i terminologia*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Societat Catalana de Terminologia, p. 13-64.
- LANGACKER, Ronald (1987). *Foundations on cognitive grammar*. Vol. I: *Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- (1991). *Foundations on cognitive grammar*. Vol. II: *Descriptive application*. Stanford: Stanford University Press.
- LAVOB, William (1972). *Sociolinguistic patterns*. Filadèlfia: University of Pennsylvania Press.